

KÖKSAV Yayınları

Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Yazar(lar): A. Cengiz KÖSEOĞLU

Yrd.Doç.Dr., Karadeniz Teknik Ü, İİBF, Çalışma Ekonomisi B

Kaynak: *KÖK Araştırmalar KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt XI, Sayı 2 (Güz 2009), ss. 85-103

ISSN: 1302-292X

Yayıncı: KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAV)

Baskı Tarihi: 2012

URL: <http://www.koksav.org.tr/arsiv/200911285.pdf>

KÖKSAV Arşivini kullanmış olmanız <http://www.koksav.org.tr/arsiv/bilgi/ilkeler.php>'deki KÖKSAV Yayınlarının Kullanım Şartları ve Sınırlamaları'nı kabul etmiş olduğunuzu göstermektedir. KÖKSAV Yayınlarının Kullanım Şartları ve Sınırlamaları'na göre, eğer kayıtlı değilseniz, derginin bütün bir sayısını indiremez, bir makalenin birden çok nüshasını çoğaltamazsınız. Ayrıca KÖKSAV Yayınlarının içeriği ticarî olarak değil, ancak kişisel olarak kullanılabilir.

Eserin daha çok kullanım hakkına sahip olmak için <http://www.koksav.org.tr/yayin/iletisim.php>'de bilgilerinize erişebileceğiniz yayıncı ile temas kurunuz.

KÖKSAV bağımsız, günlük siyasî konumu olmayan, gönüllü olarak hizmet veren vakıf statüsünde bir kurumdur; merkezine Türkiye ve Türk dünyasını alarak araştırmalarını ulusal ve uluslar arası sosyal, siyasî ve stratejik konulara yoğunlaştırır, araştırma ve incelemeler yapar ve yayar. KÖKSAV hakkında daha çok bilgi edinmek için, lütfen koksav@koksav.org.tr adresinden temas kurunuz.

KÖKSAV Yayınlarında ifade edilen bütün görüşler, değerlendirmeler ve varılan sonuçlar yalnızca yazar(lar)ına aittir.

© KÖKSAV 2012 Ankara

KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı
KÖKSAV . Ankara

<http://www.koksav.org.tr>

Korunmaya Muhtaç Çocuklar

A. Cengiz Köseoğlu

A. Cengiz KÖSEOĞLU, “Korunmaya Muhtaç Çocuklar” *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt XI, Sayı 2 (Güz 2009), ss. 85-103.

Korunmaya muhtaç çocuk sorunu her toplumda var olan ve çözülmesi gereken bir sorundur. Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik verilen sosyal hizmetlerin başında ailenin desteklenmesine yönelik hizmetler gelmektedir. Çocuğun sağlıklı bir şekilde büyüebilmesi için kendi ailesinin yanında bakılması ve korunması ilk hedef olarak benimsenmelidir. Bu amaçla, korunmaya muhtaç aileler maddî yönden desteklenmelidir. Bu mümkün değilse kurum bakımı yöntemi uygulanmalıdır. Koruyucu aile ve evlatlık yöntemi de korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerdendir. Ülkemizde, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler, 1983 yılında çıkarılan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Korunmaya Muhtaç Çocuk, Kurum Bakımı, Sosyal Hizmet, Koruyucu Aile, Evlatlık

A. Cengiz KÖSEOĞLU, “The children in need of protection”, *KÖK Journal of Social and Strategic Researches*, Vol. XI, Num. 2 (Autumn 2009), pp. 85-103.

The issue of children in need of protection is a common problem for all societies and undoubtedly, one of the most significant social policy matters requiring a solution. The leading social service in the context of social welfare services is the support of the family in question. This is because the family can provide the ideal environment that is vital for the physical and mental growth of the children. To do so, at the first sight, the families in need should be financially supported. If it is not possible, other child welfare services such as the institutional care, foster care and child adoption may be taken into consideration. In Turkey, the social services dealing with the children in need of protection are provided in accordance with the Law No 2828 namely Social Services and Child Protection Institution Act of 1983.

Key Words: Children in Need of Protection, Institutional Care, The Social Services, Foster Care, Child Adoption

1. Giriş

Aile bir toplumun temeli, çocuklar ise geleceğidir. Bu nedenle, onların sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi ve eğitimlerinin sağlanması konusunda gerekli özenin gösterilmesi gerekmektedir. Çocukların bir aile veya yakının olup olmadığına veya varlıklı veya varlıksız olmaları, suçlu veya suçsuz, bedensel veya zihinsel engelinin olup olmadığına bakılmaksızın bir bütün olarak korunması gerekmektedir. Ancak, normal hayatlarında herhangi bir unsuz eksik olduğu için özel bir ilgiye muhtaç olan çocukların -ki bunlara öğretide ve yasal düzenlemelerde “korunmaya muhtaç çocuk”

denmektedir- özel olarak korunması gerekmektedir (Balta 1999: 802). Çocuklar toplumun en fazla korunmaya muhtaç kesimidir (Serozan 2005: 4).

Anayasamızda “Cumhuriyetin Nitelikleri” başlıklı 2. maddesinde sosyal bir hukuk devleti olduğu açıkça belirtilmiştir. Yine Anayasamızda gerek ailenin (m.41) ve gençlerin (m.58) korunmasının yanında “Sosyal Güvenlik Bakımından Özel Olarak Korunması Gerekenler” başlıklı 61. maddesinde devletin korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alması ve bu amaçla gerekli teşkilat ve tesisleri kurması veya kurdurması gerektiği belirtilmiştir.

Korunmaya muhtaç çocuk sorunu her ülkenin temel sorunlarından biri olmuştur. Çocuğun korunması açısından en önemli kurum ailedir. Ülkemiz tarafından imzalanan BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde de çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu bir şekilde gelişebilmesi için aile ortamında yetişmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak ailenin sosyo-ekonomik veya kültürel yapısının bu fonksiyonu yerine getirmeye yetersiz olması durumunda devreye başka kurumlar girmektedir. Sosyal devlet anlayışını benimseyen ülkemizde de çocuğun korunması görevi devlete verilmiştir. Bu sorumluluk çocuğun hukuken reşit olarak kabul edildiği 18 yaşına kadar devam eder. Devlet bu görevi yerine getirirken sadece sosyal, ekonomik ve kültürel nitelikte önlemlerle yetinmeyecek, çocuğun korunması ile ilgili yasal çerçeveyi oluşturarak bunun etkin bir şekilde uygulanmasını da sağlayacaktır (Balta 1999: 804).

Çocukların kurum bakımına verilmesindeki temel neden yoksulluktur. Çocuğun kendi ailesinin yanında korunması ya da koruyucu aileye verilmesinin mümkün olmaması durumunda, kurum bakımından başka bir yok kalmamaktadır. Çocukların kurum bakımına bırakılmasının anne babanın ölümü, hastalanması, boşanma ya da terk nedeniyle öz ailesinin yanında kalamaması, kentleşme ile birlikte akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin zayıflaması gibi nedenleri de vardır. Ancak, kurumlar çocukların maddî ihtiyaçlarını karşılasa da, ailenin kendisine kazandırabileceği, sevgi, şefkat ve değer yargılarını vermekte yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, en uygun yol, çocuğun ailesinin yanında bakılması ve yetiştirilmesi, bu mümkün değilse diğer yollara başvurulması en doğru yöntem olarak görülmelidir (Tulay 1969: 17-18). Şu unutulmamalıdır ki, topluma kazandırılacak her çocuk geleceğimizin güvencesi olacaktır.

2. Sosyal Hizmet Kavramı ve Benzeri Kavramlarla İlişkisi

Sosyal hizmet kavramının tanımını vermeden sosyal güvenlik¹ kavramının tanımını vermek gerekir. İnsanların istek ve iradeleri dışında karşılaşılabilecekleri tehlikelerin (risklerin) zararlarından korunma garantisi, tehlike ortaya çıktıktan sonra ise, tehlikenin zararlarını ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler bütünü olarak tanımlanan sosyal güvenlik (Arıcı 1999:3; Güzel Okur 2004:2; Çubuk 1975:95; Çubuk

¹ Sosyal güvenlik kavramı terim olarak ilk kez ABD Devlet Başkanı Roosevelt zamanında 1935 tarihli “Social Security Act-Sosyal Güvenlik Kanunu” ile ortaya çıkmıştır. Daha sonra 1941 yılında açıklanmış bulunan Atlantik Şartı’nda da yer almıştır. Bkz. Dilik (1991:3)

1982:4)², hem uluslar arası sözleşmeler, hem de ulusal anayasalar tarafından güvence altına alınmış temel bir insan hakkıdır. Bu ihtiyacın sağlanması ile ilgili tedbirleri alma ve sistemi oluşturma görevi devlete verilmiştir. Günümüzde, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, her ülke bir sosyal güvenlik sistemine sahiptir.

Geniş anlamda sosyal güvenlik, bir ülke halkının bu gününü ve yarınını güvence altına almayı amaçlayan ve birbiri arasında sıkı bir birlik ve uyum kurulmuş olan kurumlar bütünüdür (Talas 1976:527).

Sosyal hizmet tanımını vermeden önce sosyal yardım kavramının da tanımını vermek gerekir. Sosyal yardım, zorunlu katılma ilkesine dayanmayan ya da katılma ile karşılığı arasında bir ilişki bulunmayan, genel devlet bütçesi ya da belirli bir amaca ayrılmış vergilerle finanse edilen kamu yardımı olarak tanımlanabilir (Uşan 2009: 63). Diğer bir tanıma göre ise, sosyal yardımlar, toplumun kendi elinde olmayan nedenlerle yoksul ve muhtaç duruma düşen bireylerine ve dar gelirliyle insanlık onuruna yakışır bir hayat düzeyi sağlama amacıyla devlet bütçesinden yapılan parasal yardımları ifade eder (Tuncay, Ekmekçi 2009:81).

Sosyal hizmet kavramını, konu hakkında hukukî nitelikte ölçütler getiren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu'ndaki tanımdan hareketle vermek gerekirse, “sosyal hizmetler; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan ve kontrolleri dışında oluşan maddî, manevî ve sosyal yoksullukların giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü”nü ifade etmektedir (SHÇK m.3/a).

Doktrinde bu tanımdan başka tanımlarda yapılmıştır. Bir tanıma göre, “sosyal hizmetler, toplumun kendi ellerinde olmayan nedenlerle yoksul ve muhtaç duruma düşen ya da bedenlen veya ruhen bir eksikliğe uğrayan bireylerine ülkenin genel şartları çerçevesinde insana yakışır, çevreleri ile uyumlu bir hayat sürebilmeleri için maddî, manevî, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik, devlet ve özel kuruluşlar tarafından sağlanan hizmetlere denir” (Tuncay, Ekmekçi 2009:90).

Diğer bir tanıma göre ise, bir sosyal güvenlik aracı olarak, toplumdaki özel gereksinim gruplarının, toplumla uyumlu, refah içinde ve yarın kaygısı duymadan yaşama ve gelişmelerinin sağlanması, gereksinimlerinin karşılanması ve sorunlarının giderilmesi amacıyla oluşturulmuş örgütlü, düzenli ve programlı hizmetler bütünüdür (Tomanbay 2002: 27).

Başka bir tanıma göre ise sosyal hizmetler; sosyal veya ekonomik yoksulluk içerisindeki kişileri, içinde yaşadıkları toplumun standartlarına uygun bir yaşayış şekline ve düzeyine kavuşturmak amacıyla sunulan önleyici, tedavi ve ıslah edici ve geliştirici mahiyetteki hizmetler bütünüdür (Çengelci 1989: 5)³.

² Sosyal güvenliğin tanımlarıyla ilgili olarak bkz. Tuncay, Ekmekçi (2009:27-28); Dilik (1991:1 vd).

³ Çengelci, sosyal hizmetleri; ekonomik yetersizlikleri sebebiyle geçinme olanağı olmayan yoksul kişilerle, ekonomik yönden yetersizliği bulunmayan fakat kişisel sebeplerle değişik türde ihtisas hizmetlerine

Belirtilen kavramlar arasında çok sıkı ilişkiler bulunmaktadır. Sosyal Güvenlik sistemlerinin ana fonksiyonu, sosyal risklere karşı parasal yardım gibi sosyal gelirler sağlamak olduğu hâlde, sosyal hizmetlerin ana fonksiyonu, nesnel olmasıdır. Ancak, gerek sosyal güvenlik hizmetleri bünyesinde ve gerek sosyal hizmet uygulamaları çevresinde her iki tür fonksiyonun bir arada karşılandığı hâllere de rastlanmaktadır. Sosyal güvenlik ilke olarak parasal sosyal gelirlerle sosyal riskleri karşılamaya çalışsa bile, bunu mal ve hizmet biçimindeki sosyal gelirlerle desteklemek, sosyal hizmetler de ilke olarak mal ve hizmet biçiminde yararlar sağlamaya yönelik olmakla birlikte, belirli koşullarda parasal sosyal gelirlere de yer vermek zorundadır (Dilic 1980:8; Uşan 2009: 70-71)⁴.

3. Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Tarihçesi

Osmanlı İmparatorluğu döneminde sosyal yardımlarla ilgili en önemli teşkilatlar vakıflar olmuştur. Vakıfların bilhassa “Avarız”⁵ ve “Müessesât-ı Hayriye” adlarını taşıyanları muhtaç kişilere yönelik sosyal yardımları organize edici bir karaktere sahip olmuştur (Baller 1988:5; Kut 1991:155; Çengelci 1989:11; Fer 1970:19).

Kızılay, 11 Haziran 1868 tarihinde kurulmuş, 1868 yılında Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından ıslahhaneler açılmış⁶, 1877 yılında Darüşşafaka çocuklara yönelik hizmetler yürütmek üzere faaliyete başlamış, 1895 yılında “Dilenciliğin Yasaklanmasına Dair Tüzük” kabul edilmiş, 1896 yılında Daru’l-aceze açılmıştır. 1915 yılın-

---

ihtiyaç duyan kişilere yönelik karşılıklı veya karşılıksız hizmetler olarak tanımlanmıştır. Bkz. Çengelci (1996:5).

⁴ Sosyal hizmetler kavramı ile sosyal güvenlik ve bilhassa sosyal yardım kavramlarını, hizmetlerin sunulmuş şekline dayalı bir ölçüt kullanarak birbirinde ayırmak güçtür. Bununla birlikte, sosyal güvenlik ve sosyal yardım ve hizmetler arasındaki farklılıkları belirlemeye yarayacak bazı ölçütleri, yeni hukukî gelişmeler ışığında aramak mümkündür. Örneğin, “ticarete açık olup olmama”, belirleyici bir ölçüt olarak değerlendirilebilir. Sosyal güvenlik, kural olarak kar elde etmeye yönelik ticarî faaliyetlere uygun bir özelliği olmayan, kendine özgü bir hizmet dalıdır. Sosyal yardımlar, karakterleri itibarıyla, zaten karşılıksız olma özelliğini taşımaları ve kendi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan kişilerin bir ticarî hedefi olmaları yüzünden, ticarete uygun bir bünyeye sahip değildirler. Ancak, piyasa ekonomisine dayalı sistemlerde sosyal hizmetler, ticarî bir hedef ve kar elde etmeye uygun bir iş konusu olma özelliği taşımaktadır. Haklarında mahkeme kararı alınarak hukukî anlamda korumaya muhtaç oldukları tescil edilmiş korunmaya muhtaç çocukların bakımına ve yetiştirilmesine yönelik hizmetler dışında diğer sosyal hizmetler, ticarî bir hedef ve kar elde etmeye uygun bir iş konusu olma özelliği taşımaktadır. Bkz. Çengelci (1989:8); Sosyal yardımların ve sosyal hizmetlerin olumlu ve olumsuz yönleri ile ilgili olarak birçok fikirler ileri sürülmüştür. Faydaları olarak, sosyal güvenlik sistemlerinin boşluklarını doldurma, mevcut sosyal güvenlik sistemlerini olgunlaştırma, tasarruf sağlama, sakıncaları, kişilerin vesayet altında tutulması, tembelliği teşvik edici oluşu, insan haklarını ihlal edici sonuçlar doğurduğu ve gıda fiyatlarının artmasına yol açtığı, istismara açık olmasıdır. Bkz. Çengelci (1993:24).

⁵ Avarız; Olağan üstü ve zorunlu durumlarda, beklenmedik zamanlarda gerekli olan mal ve para ile tahsil olunan vergi anlamına gelen bir kavramdır. İhtiyaç anında kullanılmak üzere saklanan paradır. Bkz. Şeker (1991:180); Bu dönemde geleneksel bir kurum olan evlat edinmenin yanında kimsesiz kız çocuklarının “besleme” veya “ahiretlik” ismi altında ailelerin yanına bırakılıp gözetilmesi yaygın kurumlardı. Bkz. Fer (1970:19).

⁶ 1868 yılında “Çocuk Islahhaneleri Nizannamesi” olarak bilinen düzenleme çıkartılmıştır. Önceleri kimsesiz çocukların meslek sahibi yapmak amacıyla açılan bu kurumlar, zamanla korunmaya muhtaç çocuk uyumsuz ve suç işleyen çocuklarında da hiçbir ayırım yapılmadan barındırıldığı kurumlar hâline gelmiştir. Bkz. Balta (1999:813).

da ise Darü'l-eytamlar⁷ kurulmuş, Trablusgarb ve Balkan Savaşlarında şehit olanların çocuklarının korunması amacına yönelik hizmetler yürütmeye başlamıştır (Baycın 1961: 11; *Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Tarihçesi* 1993:21; Tomanbay 1991: 209-210; Kutl 1989:138; Çengelci 1989:11; Balta 1999: 813; Ağar 1981: 9-10; Fer 1970:20).

Cumhuriyet döneminde, sosyal hizmet alanında atılan ilk adım olarak “Himaye-i Etfal Cemiyeti” adı ile Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuştur. Kurtuluş savaşı yıllarında amacı savaş sırasında cephe gerisinde bakacak kimsesi olmayan çocuklara ve şehit çocuklarına bakmak olmuş, daha sonraki yıllarda da kimsesiz çocuklarla ilgili çalışmalara devam etmiştir (Çengelci 1988:12 vd; Baller 1988:5). 1926 yılında çıkartılan 743 sayılı Medenî Kanunda çocuğun korunmasıyla ilgili yasal çerçeve oluşturulmuş, aynı yıl çıkartılan Türk Ceza Kanunu ile çocuğun korunması ve istismarının önlenmesine yönelik düzenlemelere yer verilmiştir. 1928 yılında Yardım Sevenler Derneği faaliyet göstermeye başlamış, 1930 yılında 1580 sayılı Belediyeler Kanunu kabul edilerek belediyelere sosyal hizmetler alanında görevler verilmiştir⁸. 1930 yılında kabul edilen Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile sosyal yardımlarla ilgili çeşitli konular düzenlenmiştir. 1936 yılında Sağlık Banklığı Kurulmuştur. 1941 yılında 4109 sayılı Asker Ailelerine Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun ile askerlik hizmetinde bulunanların muhtaç ailelerine yardımlarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. 1949 yılında 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun kabul edilmiştir. 1957 yılında bu kanun yürürlükten kaldırılarak, 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. 12.06.1959 yılında ise, sosyal hizmetler alanında bir dönüm noktası teşkil eden 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsü Kurulmasına Dair Kanun kabul edilmiştir (Kut 1989:156; Bala 1999:816).

1963 yılında 225 sayılı Kanun ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Merkez Teşkilatı Bünyesinde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Kurulmuştur. 24.05.1983 tarihinde 2828 sayılı Kanun⁹ ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 29.05.1986 tarihinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kabul edilmiştir. 25.02.1988 tarihli 3413 sayılı Kanun ile ise, çocuk esirgeme kurumunda reşit olduktan sonra ayrılanlar için kamu kurum ve kuruluşlarda belli oranda kadro ayrılması öngörülmüştür. 02.03.1989 tarihinde yürürlüğe giren 356 sayılı KHK ile sosyal hizmetler alanında son derece radikal önlemler alınarak SHÇEK Genel Müdürlüğü Başbakanlığa bağlanmış, Kuruma ailenin korunması konusunda daha açık görevler verilmiş ve Ailenin Bütünlüğünün Korunması Dairesi Kurulmuştur. Ayrıca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın sosyal hizmetler alanındaki görevine son verilerek Sağlık Bakanlığı adını almıştır (Çengelci 1989:13).

⁷ Bu kurumlar, korunmaya muhtaç çocukların devlet tarafından korunması ve eğitimi amaçlayan ilk ve en önemli kurumlardır. Bkz. Balta (1999:813); 1920 yılında Anadolu'da kurulan Ulusal Hükümet tarafından bu kurumlar Sağlık Bakanlığına bağlanmış ve 5 Aralık 1922 yılında 2042 sayılı Darü'l-eytamlar Yönetmeliği çıkartılmıştır. Geniş bilgi için bkz. Fer (1970:22-23); Balta (1999:813-814).

⁸ Belediyelerin sosyal hizmetler alanındaki görevleri hakkında geniş bilgi için bkz. Asker (1996: 37 vd.)

⁹ RG. 27.05.1983, 18059.

4. 2828 Sayılı Kanunu Yürütmekle Görevli Teşkilat

2828 sayılı Kanunun uygulanması ve sosyal hizmetlerin yürütülmesi iki organa bırakılmıştır. Bunlardan biri Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu diğeri de Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'dur.

4.1. Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu

2828 Sayılı SHÇEK Kanununun 7. Maddesi uyarınca kurulan Kurul, sosyal hizmetler programlarını tespit ve bunların uygulanmasına ilişkin konuları inceleyip değerlendirmek, ilgili kanun tasarısı, tüzük ve yönetmelikler hakkında bakanlığa görüş bildirmekle görevlidir. Sosyal Hizmetler Danışma Konseyinin yerine kurulan kurul (Tuncay, Ekmekçi 2009:93) ilgili Devlet Bakanı'nın başkanlığında, sosyal hizmetler alanında uzmanlaşmış beş kişi ile 6. Maddede sayılan ilgili bakanlıkların müsteşar veya yardımcıları ile kurum ve kuruluşların başkanlarından oluşur. Kurul biri 23 Nisan, diğeri Kasım ayında olmak üzere yılda iki defa olağan toplantı yapar.

4.2. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

Başbakanlığa bağlı katma bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip olan bu kurumunb merkezi Ankara'dır (m.5). Bir genel müdür tarafından yönetilen kurum, merkez ve taşra teşkilatından oluşur.

4.2.1. Merkez Teşkilatı

Bir genel müdür ile genel müdür yardımcısı yönetiminde onaltı birimden oluşmaktadır.

4.2.1.1. Ana Hizmet Birimleri

Aile ve Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Yetiştirme Yurtları Dairesi Başkanlığı, Aile Bütünlüğünü Koruma Dairesi Başkanlığı, Yaşlı Hizmetleri Daire Başkanlığı, Sakat ve Felçlilerin Rehabilitasyonu Dairesi Başkanlığı, Genel Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı.

4.2.1.2. Danışma ve Denetim Birimleri

Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı.

4.2.1.3. Yardımcı Birimler

Personel Dairesi Başkanlığı, Fon ve İştirakler Dairesi Başkanlığı, İdarî ve Malî İşler Dairesi Başkanlığı, Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Yapı İşleri Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Döner Sermaye Müdürlüğü, Emlak Dairesi Başkanlığı, Savunma Uzmanlığı.

4.2.1.4. Taşra Teşkilatları

İl Sosyal Hizmetler Kurulu, İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ihtiyaç duyulacak ilçelerde kurulan Sosyal Hizmetler Şubeleri ve Sosyal Hizmet Kuruluşlarından meydana gelir (m.12).

5. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun Görevleri

SHÇEK'u esas olarak korumaya, bakıma ve yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat ve yaşlılara yönelik bir kısım sosyal yardım ve sosyal refah karakterli sosyal hizmetlerin yürütülmesinden sorumlu ise de bu mahiyette hizmet veren kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişiler ve tüzel kişilere ait hizmetlerin belirli standartlarda yürütülmesi, koordine ve teşvik edilmesi ve denetlenmesi ile ilgili hususlarda da yetkiye sahip bulunmakta ve dolaylı bir sorumluluğa sahip olmaktadır (Çengelci 989:16).

Kanunun Kurumun temel görevlerini aşağıdaki gibi belirlemiştir (Kahramanoğlu 1991:159; Akyüz 2000a:446)¹⁰:

- Sosyal hizmetlerin yürütülmesi ile ilgili esasları belirlemek,
- Öncelikle korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç çocuk, sakat ve yaşlıların tespiti, incelenmesi ve bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak üzere çocuk yuvaları, bakım ve rehabilitasyon merkezleri gibi sosyal hizmet kuruluşlarını kurmak, işletmek ve bu konuda diğer hizmetleri yürütmek,
- Çalışan anne ve babalar ile yurtdışındaki işçilerin çocukların bakımını ve korunmasını sağlamak amacıyla imkânlar ölçüsünde kreş, gündüz bakımevleri gibi gündüzlü veya benzer amaçlı yatılı sosyal hizmet kuruluşları kurmak ve işletmek,
- Yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde aynî ve nakdî yardımda bulunmak,
- Ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddî, manevî ve sosyal destek sağlamak, bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak.

6. Kurumun Malî Yapısı ve Gelirleri

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Başbakanlığa bağlı katma bütçeli bir kamu kurumudur (SHÇEKK m.5). 2828 sayılı Kanunla Kuruma tahsis edilmiş gelirle 18. maddesinde sayılmıştır.

Buna göre, Kurumun gelirleri, Genel Bütçeden yapılacak Hazine yardımları, döner sermaye gelirleri, Kuruma ait taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilecek her

¹⁰ SHÇEK Kanunu m.91/a,b,c,d,e, 356 Sayılı KHK, m.2.

çeşit gelirler, Kurum tarafından veya Kurum yararına başka kuruluşlar ya da gerçek ve tüzel kişilerce düzenlenecek sosyal faaliyetler ile her türlü teşebbüs gelirleri, gerçek ve tüzel kişilerle uluslar arası resmî ve özel kuruluşlar ve yabancı benzer kuruluşlar tarafından Kuruma yapılacak aynî ve nakdî taşınır ve taşınmaz her çeşit bağışlar ve bunların gelirleri, Türk Hava Kurumu'nca toplanacak kurban derisi, fitre, zekat gelirlerinden Kuruma ayrılan paylar, belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde düzenlenen fuar, festival, sergi ve benzeri yerlere giriş biletlerine, Bakanlar Kurulunca tespit edilen miktarda yapıştırılacak sosyal yardım pulu gelirleri,) 26/5/1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 103 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca belediyelerce yapılacak yardımlar, İl özel idareleri bütçelerine bir önceki yıl ödeneklerinin % 5'inden az olmamak üzere konulacak yardımlar. Kanunla kurulan döner sermaye işletmelerinin (Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ve Orman Genel Müdürlüğü'ne ait olanlar hariç), yıllık brüt hasılatlarının % 1'inin Kuruma aktarılmasıyla elde edilecek gelirler (Bu gelirlerin, hasılatın elde edilmesini takip eden ayın son gününe kadar Kuruma ödenmek zorundadır. Bu süreler içinde ödemelerin yapılmasından ilgili kurum ve kuruluşların yetkili amirleri ile muhasebe yetkilileri ortaklaşa sorumlu olup, ödemelerin geciktirilmesi hâlinde ödenmesi gereken miktarlar % 5 cezaî faizle birlikte kendilerinden tahsil olunur).

Ayrıca, SHÇEK Kanunu'nun 20. maddesiyle Kuruma ait bazı vergi resim ve harçlardan muaf tutulmak ve önceki mevzuatla Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumuna kanunlarla verilmiş olan imtiyazlar, Kurum için de aynen uygulanacaktır.

7. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Kurumca Sunulan Hizmetler

Çağdaş hukuk sistemlerinde, çocuğun korunması, çocuğun bir kişiliğe sahip olması nedeniyle ihtiyaç duyduğu bakım ve korunmasının sağlanması ve toplumun geleceğinin teminatı olması nedeniyle korunması "kamu yararına koruma" olarak nitelendirilmektedir (Demirbilek 1998:615-628).

Anayasamız devletin şeklini sosyal bir hukuk devleti olarak düzenledikten sonra aile ve çocuğun korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını devlete bir yükümlülük olarak yüklenmiştir (Any. m. 41, 61/4-5).

Doğal, dinsel ve geleneksel şartlanmalar her ne kadar çocuğun aile içinde ve yakınları arasında bakılmalarını öngörmekte ve genellikle yasalar da bu görüşü desteklemekte ise de birçok durumlarda ana babaların yasalarla belirlenen bu görevleri yerine getirmedikleri bir gerçektir (Arnaz 1983: 115). Bu kadar önemli bir konunun devlet tarafından yürütülmesi kaçınılmazdır. Bu amaçla 2828 sayılı Kanun, korunmaya muhtaç çocukların devlet denetim ve gözetiminde olduğunu ve bu alanda tek yetkili, kurum olduğunu düzenlemiştir.

2828 sayılı Kanun, çeşitli sosyo-psikolojik ve ekonomik kökenli sorunlardan dolayı, aile ortamı içinde bakılma ve yetiştirilme olanağı olmayan çocukların kuruluşlar bünyesinde veya koruyucu aileler yanında korunmasına yönelik düzenlemeleri öngörmektedir.

7.1. Korunmaya Muhtaç Çocuk Kavramı Ve Korunma Kararı

Korunmaya muhtaç çocuk kavramını geniş ve dar anlamda tanımlamak mümkündür. Geniş anlamda korunmaya muhtaç çocuk; ana-babalı ya da kimsesiz, varlıklı veya varlıksız, suçlu ya da suçsuz, herhangi bir eksikliği olması veya olmaması gibi bireysel özellikleri dikkate alınmaksızın hukukî bakımdan sağ ve tam doğduğu andan başlayarak ergin (reşit) olduğu ana kadar her çocuk korunmaya muhtaçtır (İnan 1970:42; Akyüz 2000b:449; Sayıta 1996:41-42; Şenocak 2005:78; Balta 1999:802). Bunun nedeni çocuğun beden, ruhen ve fikren tam olarak gelişmemiş olmasıdır.

Dar anlamıyla korunmaya muhtaçlık kavramı ise, bir çocuğun kanunun emrettiği ölçüde özen ve bakım görmemesi sonucunda beden, ruh ve fikir güvenliğinin tehlikeye düşmesidir (Akyüz 1987:11; Sayıta 1996:42).

Medenî Kanuna göre, bedensel ve zihinsel gelişimi tehlikede olan veya manen terk edilmiş hâlde kalan çocuklar korunmaya muhtaçtır (MK. m. 347/I). Yine, aile içinde kalması ailenin huzurunu, onlardan katlanmaları beklenmeyecek derecede, bozan çocuk da korunmaya muhtaç çocuk olarak nitelendirilmiştir (MK. m. 347/II).

Çocuk Mahkemeleri Kanununa¹¹ göre, beden, ruh ve ahlakî gelişmeleri veya şahsî güvenlikleri tehlikede olan küçükler ile ebeveynine karşı vahim bir itaatsizlikte bulunan küçükler korunmaya muhtaç sayılmaktadır (ÇMK. m.14/I).

Çocuk Koruma Kanun'u'a göre, bedensel, zihinsel, ahlakî, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuk korunmaya muhtaç çocuk sayılmaktadır (ÇKK m. 3/1)¹².

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda yapılan tanımda korunmaya muhtaç çocuk, beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsî güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur (m. 3/b).

Hangi çocukların korunmaya muhtaç çocuk sayılacağıın tespiti ve bunları incelemesi SHÇEK'un görevidir (SHÇEKK m.9/b)¹³. Bu yükümlülük Genel Müdürlük adına illerde İl Sosyal Hizmet Müdürlükleri, ilçelerde Sosyal Hizmet Şubeleri eliyle yerine getirir (KMÇTHY m.7)¹⁴. Bu çocukların kuruma bildirilmesinde mahallî ve mülki amirler, sağlık kuruluşları, köy muhtarları, ile genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları görevlidir (SHÇEKK. m.21)¹⁵.

¹¹ R.G.21.11.1979,16816.

¹² RG. 15.7.2005, 25876.

¹³ Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme ve Korunma Kararının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmeliğe göre, il müdürlükleri ve ilçelerden sorumlu sosyal hizmet şubeleri, çevrelerinde korunmaya muhtaç olup kurum hizmetinden yararlanamayan çocukları belirmemek ve gerekli önlemleri almak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarda işbirliği yaparlar (KMÇTHY. m. 9).

¹⁴ RG.28.11.1983, 18235.

¹⁵ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu korunmaya muhtaç bir çocuğun bulunduğunu öğrenen bir vatandaşı, mahallin en yüksek mülkiye amirliğini veya il müdürlüğünü haberdar etmek

Çocuğun korunmaya muhtaç olduğunun tespitinden sonra, Kurumun reşit olunca kadar bakılıp yetiştirilmesi ve bir meslek sahibi edilmesi hususunda yetkili ve görevli mahkemeden çocuğun devletin korunması ve bakımı altına alınmasına ilişkin aldığı yargı kararına “koruma kararı” denir (İnan 1996:2)¹⁶. Koruma kararı alınabilmesi için genel şart, çocuğun beden, ruh ve ahlak gelişiminin veya şahsî güvenliğinin tehlikeye düşmesidir (İnan 1996:2). Bunun yanında, ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklardan biri olmaktadır (İnan 1996:3).

İl müdürlükleri, haklarında korunmaya muhtaç olduğunu konusunda bildirimde bulunulan çocuklardan, durumları korunma için acil görülenleri, korunma kararı alınıncaya kadar, bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlara veya aile yanına mahalfî mülkiye amirinin onayını alarak yerleştirirler (SHÇEKK m. 22). Bu önlemin amacı, çocuğun güvenliğini tehdit eden tehlikeli ortamdan bir an önce uzaklaştırılarak daha fazla zarar görmesini önlemektir (Aşlan 1997:119)¹⁷.

Koruma kararıyla birlikte çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun gözetimi altına alınmış olur. Bunun sonucunda Kurum, korunmaya muhtaç çocuğu, kendi kuruluşlarından birinde veya denetim ve gözetimi altındaki koruyucu ailede bakılması ve meslek sahibi yapılması ile yükümlüdür¹⁸. Korunma kararı alınan çocuklardan 0-12 yaş arası çocuk yuvalarına, 13-18+ yaş arası yetiştirme yurtlarına yerleştirilir. 18 yaşını geçen çocuğa devletin koruma ve bakma görevi sona erer (SHÇEKK m. 24)¹⁹. Ancak, genellikle bu yaşa kadar çocuğa bir iş öğretilmekte ve mesleki bilgiye, beceriye ulaşamamış olmaktadır. Ancak yasa açıktır ve çocuğun yurtla ilişkisi genellikle kesilmektedir (Akyüz 1991:31 vd.).

---

mecburiyetinde tutmamıştır. Ancak böyle bir çocuğun varlığını bilen bir vatandaş durumu ilgililere haber verebilir. Bkz. Şenocak (2005:85).

¹⁶ Koruma kararını vermeye görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Bkz. Aşlan (1997:118); Akyüz (2000b:465).

¹⁷ Derhâl koruma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, Kurum tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil koruma kararının alınması için çocuğun kuruma geldiği tarihten itibaren en geç 5 gün içinde mahkemeye müracaat edilir. Acil koruma kararı en fazla 20 günlük süreyle sınırlı olmak üzere verilir. Geniş bilgi için bkz. Balo (2005:63 vd.)

¹⁸ Okul çağında olup da ilköğretim sonrası eğitimini tamamlamamış çocuklar meslek sahibi yapılırlar. (SHÇEKK m.25/II). Bu amaçla kuruma bağlı işyeri ve atölyelerde ayrıca kamu ve özel kesim iş yerlerinde çırak veya işçi olarak çalıştırılmaktadırlar. Çalışılacak iş yeri çocuğun yaş, yetenek ve ilgi alanları dikkate alınarak yetiştirme yurdu müdürünce belirlenir. Müdür işverenle gerekli çıraklık veya iş sözleşmesini imzalar. Hak edilen ücretin bir kısmı çalışana harçlık olarak ödenir. Kalan kısmı çocuk adına açılacak bir hesaba yatırılır. Biriken para reşit olunca çocuğa ödenir. Bkz. Korunmaya Muhtaç Çocukların İş ve Meslek Sahibi Olabilmeleri İçin Çalıştırılma Esaslarına İlişkin Yönetmelik (RG. 28.11.1983, 18235).

¹⁹ Kurum yetkililerinin teklifi, çocukta koruma kararını gerektiren şartların kalkması ve mahkemenin kararıyla koruma kararı kaldırılabilir (SHÇEKK m. 24; KMÇTHY m.18).

Koruma kararı alınan çocuğun şartlar ortadan kalkması hâlinde Kurumun teklifi üzerine mahkeme kararı kaldırılabilir²⁰. Çocuğun henüz eğitimi ya da bir iş ya da meslek sahibi olma yönündeki çalışmaları sürüyorsa, çocuğun da rızası alınarak, ortaöğretimde devam eden çocuklar 20, yükseköğretimde devam eden çocuklar 25, bir iş ya da meslek sahibi olmak yönünde çalışmaları sürenler 20 yaşına kadar Kurumun sorumluluğu altında kalabilirler (SHÇEK K.m.24).

2828 sayılı SHÇEK Kanun uyarınca Kurum bakımı hizmetinden yararlandırılan çocuklar kurum bakımı hizmetinden sonra 3413 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Kanunu²¹ uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarında devlet memuru/işçi olabilmektedirler. 3413 sayılı Kanunun 4. maddesinde “Kamu kurum ve kuruluşları her yıl, hangi statüde olursa olsun serbest kadro sayılarıyla bunun binde biri oranında alacakları korunmaya muhtaç çocuk sayısını, adaylarda aranan nitelikleri, sınav tarihini ve yerini Kuruma bildirmek ve bu kadrolara Kurumca bildirilen korunmaya muhtaç çocuklar arasında yapılacak giriş sınavlarında başarılı olanlar arasından atama yapmak zorundadır” hükmü yer almaktadır (Daştan 2009).

7. 2. Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri

Çocukların bedenî, ruhî ve zihnî gelişimleri bakımından Kurumun sağladığı imkânlar vardır. Bunlardan birincisi çocuğun kendi ailesinin yanında bakımını sürdürebilmesi için ayni ve nakdî yardımların yapılmasıdır. Bir diğer imkân ise, koruyucu aile uygulaması ve kurum bakımındadır. Bu iki hâlde çocuklar kendi ailelerinin yanında olmadığından haklarında mahkemece “koruma kararı” verilmesi gerekir (Sözer 1994:117).

7.2.1. Çocuğun Kendi Ailesi veya Akrabası Yanında Korunması

2828 sayılı Kanunda Kurumun korunmaya muhtaç çocuklara onların bedensel, ruhsal ve zihinsel açıdan sağlıklı bir biçimde yetişebilmeleri ve topluma uyumlu hâle gelebilmeleri amacıyla birtakım hizmetler sunacağı öngörülmüştür. Bu amaçla, Kurum çocuk refahının aile refahına bağlı olması ve ailenin çocuğun sosyalleşmesindeki en temel birim olmasından hareketle, öncelikle aileyi destekleyici tedbirler almaktadır. Kurumun görevlerini belirten SHÇEKK. m. 9’da ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddî, manevî ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak Kurumun görevleri arasında

²⁰ Koruma kararı kalktıktan sonra da Kurum çocukları imkânları ölçüsünde desteklemeye devam eder (SHÇEKK m.4/korunmaya muhtaç çocuk). Özellikle bu durumdaki kız çocuklarını himaye eder. İaşe, ibate ve harçlıkları karşılanmak koşuluyla Kurum hizmetlerinde çalıştırılabilir (SHÇEKK m.24/b). Yine kız çocuklarıyla ilgili olarak, koruma kararı devam ederken evlenmeleri hâlinde evlenenlere çeyiz ihtiyaçlarını karşılamak ve bir defaya mahsus olmak üzere en yüksek devlet memuru aylığının birbuçuk katı tutarında evlenme yardımı yapılır (SHÇEKK m.32).

²¹ RG. 02.03.1988, 19742.

sayılmıştır (m.9/k). Kurumca yapılacak aynî ve nakdî²² yardımlarda korunmaya muhtaç çocukların, ailelerinin yanında yaşamlarını sürdürmeleri temel hedef olduğu belirtilmiş ve muhtaçlık nedeniyle haklarında korunma kararı alınarak sosyal hizmet kuruluşlarına bırakılan çocuklarını, desteklendikleri taktirde yanlarına alabilecek özellikleri taşıyan aile, anne, baba veya yoksa akrabaların bu yardımlardan yararlanacağı öngörülmüştür SHÇEKANY. m.6).

7.2.2. Kurum Bakımı

Bakım yöntemlerinden biri olan “kurum bakımı”nı; bir aile ortamında bulunmayan ya da ailenin fonksiyonlarını yerine getiremediği durumlarda, kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocukların benzer durumdaki çocuklarla birlikte resmî ya da özel kurumlarda gruplar hâlinde ya da topluca yaşamaları ve biyolojik ebeveynlerinin yerini alan yetişkinler tarafından geçici ya da sürekli olarak bakılmaları olarak tanımlanabilir (Taştekil 1992:313; Erguncu 1997: 126; Demirbilek1998:620).

Kurum bakımına alınan çocukların, aileleri ile bağları kopartılmamalı, mümkün olduğu kadar bu bağ canlı tutularak kuvvetlendirilmeye çalışılmalıdır (Tulay 1969: 17).

2828 sayılı Kanun, çocuk bakım yuvalarını; “0–12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla, gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocukların bedensel, eğitsel, psiko–sosyal gelişimlerini sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır” (SHÇEKK. m. 3/e, bent 1) biçiminde tanımlamıştır²³. Yine aynı Kanunda yetiştirme yurtları da tanımlanmıştır. Buna göre yetiştirme yurtları, “13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmelerini ve topluma faydalı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır” (SHÇEKK. m. 3/e, bent 2)²⁴.

7.2.3. Koruyucu Aile Yöntemi

Kanun tarafından kimsesiz çocuklar için öngörülen diğer bir yöntem de, koruyucu aile yöntemidir. Bu yöntem, öz ailenin tüm destek hizmetlerine karşın çocuğun bakımını üstlenmesine yetersiz kaldığı durumlarda veya çeşitli nedenlerle kendi doğal aile çevresinden yasal olarak uzaklaştırılan çocuğun, duygusal, sosyal ve eğitim ihtiyacını yerine getirebilecek güvenilir bir aile yanına yerleştirmek amacıyla başvu-

²² Aynî yardım, yiyecek, giyecek, yakacak, kırtasiye, tıbbî araç-gereç ile rehabilitasyon amaçlı protez araç-gereçleri gibi sosyal inceleme raporuyla müracaatçının ihtiyacına göre verilecek mal ve malzeme yardımını, Nakdî yardım, müracaatçının sosyal inceleme raporu sonucunda belirlenen ihtiyacına göre verilecek para yardımını ifade eder (Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Aynî ve Nakdî Yardım Yönetmeliği (R.G, 28.09.1986, 19235) m.4).

²³ 2007 yılı itibarıyla Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı 103 çocuk yuvasında 10041 korunmaya muhtaç barındırılmaktadır. Bkz. SHÇEK (2009a).

²⁴ 2007 yılı itibarıyla Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığına bağlı 113 (48 kız, 65 erkek) yetiştirme yurdunda 3751 kız, 6692 erkek olmak üzere 10443 (2007 Haziran ayı itibarıyla) çocuk koruma altındadır. Bkz. SHÇEK (2009b).

ruhan bir yöntemdir (Taştekil 1990:8; Tatlıbal 2004:29; Arnaz 1997:135; Balta 1999:843; Baycın 1961:12; Sayita 1996:23). Bu yöntemle çocuklar, aile ortamının verdiği sıcaklık ve güven içerisinde yetişebileceklerdir (Baycın 1961:12; Tatlıbal 2004:29). Ancak bu durum, kurum bakım yönteminin fonksiyonlarını tamamen ortadan kaldırmamaktadır (Demirbilek 1998:622).

Koruyucu ailenin tanımı, Koruyucu Aile Yönetmeliğinin²⁵ 4/e maddesinde verilmiştir. Bu tanıma göre, “koruyucu aile, İl Müdürlükleri denetiminde kısa veya uzun süreli, bedelli veya bedelsiz olarak çocuk bakımını üstlenen, çocuğun aile ortamında yaşamını sağlayan, öz anne-baba yerini tutabilecek aileler veya kişileri ifade eder”.

Ülkemizde koruyucu aile kurumu yeterince gelişmemiştir. Bu kurum, evlat edinmenin ön aşaması olarak görülmüş, evlat edinme şartlarını henüz taşımayanların başvurduğu bir yol olarak görülmüştür. Henüz profesyonel koruyucu aile sistemi oluşturulamamıştır. Bunu gerçekleştirmek amacıyla Kurumca çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Kanımca, bu kurumun yerleşmemesinde toplumumuzda, ailede çocuğun yerinin önemli etkisi olmuştur. Çocuk, ailenin geleceği olarak görülmüştür. Korunmaya muhtaç çocuklara bakabilecek olanlar da evlat edinme yoluna gitmektedirler²⁶.

Koruyucu aile sistemi geliştirilmelidir. Bunu gerçekleştirmek için gerekli maddi kaynaklar ayrılmalıdır. Bu kurumun geliştirilmesiyle hem çocuklar yurtdaki olumsuz koşullardan kurtulup bir akrabaya sahip olacaklar, hem de Kurumun yükü azalacak ve potansiyelini ve kaynaklarını diğer alanlara kaydırabilecektir. Bu nedenle, koruyucu aile sistemini özendirici tedbirler alınmalıdır²⁷.

Özendirici tedbir olarak, başta koruyucu ailelere yapılan ödemelerin arttırılması, bu çocukların ve ailelerinin diğer çocuklarının kreş ve gündüz bakımevlerinden ücretsiz yararlanmalarının sağlanması, ailelerine psikolojik danışmanlık hizmeti verilmesi, çocuklara sağlık hizmetlerinin ücretsiz yapılması, öğrenim çağındaki çocuklara cep harçlıkları ve üniversiteye gidecek öğrenim çağındaki çocuklara cep harçlıkları ve üniversiteye gidecek çocuklara kurs ücreti ödemesi yapılabilir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 23. maddesine uyarınca, “Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun denetim ve gözetiminde bir “Koruyucu Aile” tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi Kurumca tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapılabilir. Koruyucu ailelerin seçimine, çocukla ilgili sorumluluklarına, Ku-

²⁵ RG. 14.10.1993, 21728.

²⁶ Geniş bilgi için bkz. Koşar (1987: 69); Arnaz (1997:123 vd.).

²⁷ Yılda ortalama 100 çocuk Koruyucu Aileler yanına yerleştirilmektedir. Bkz. SHÇEK (2009c); Gelişmiş toplumlarda korunmaya muhtaç çocukların % 75'i koruyucu aileler yanında yaşamaktadır. Ülkemizde ise bu oran tüm çabalara rağmen % 2'lere bile ulaşamamıştır. Bkz. Üstüner (2009).

rumla olan ilişkilerine, hizmetin işleyişine ve aileye bu hizmeti karşılığı ödenecek ücrete ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir²⁸. Çocuk ailenin yanında bakılabilen kurumun denetimi aşındadır (Sözer 1994:118).

Koruyucu Aile Yönetmeliğine göre Kuruluşlar (çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, rehabilitasyon merkezleri), her ay koruyucu aile yanına yerleştirilecek çocukların ad ve soyadları, doğum yeri, doğum tarihleri ve korunma kararı verilmesinin nedenlerini kapsayan bir liste ile birlikte sağlık durumunu, psiko-sosyal ve fiziksel gelişimlerini gösteren sosyal inceleme raporunu İl Müdürlüklerine gönderirler (KAY m. 7).

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuklar; öz ailesi bulunan, öz ailesince bir süre için bakılamayan, çeşitli nedenlerle evlat edindirilme şansını tümüyle yitirmiş olan, kız ya da erkek, sağlıklı ya da özürlü tek ya da kardeş olup, durumunun koruyucu aile yanına yerleştirilmeye uygun olduğu sosyal çalışmacı tarafından belirlenmiş çocuklardır. Bu yasal çerçevede, haklarında korunma kararı alınmış çocukların koruyucu aileler yanına yerleştirilmeleri için öz ailelerinden muvafakat alınması zorunluluğu yoktur. Bu çocuklar ailelerinden izin alınmaksızın uygun kuruluşlara ya da koruyucu aileler yanına yerleştirilebilmektedir.

İl müdürlüklerince bir koruyucu aileye en çok 3 çocuk yerleştirilir. Çocukların kardeş olması durumunda çocuk sayısı sınırlandırılmaz. İl müdürlükleri ile yanına çocuk yerleştirilen koruyucu aile arasında sözleşme imzalanır ve çocuk aileye teslim edilir (KAY m.12).

Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal çalışmacı tarafından düzenli olarak izlenir ve bu süreçte ortaya çıkacak sorunları çözmek için gerekli çalışmalar yapılır (KAY. m.14).

Koruyucu ailenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi, çocukla koruyucu aile arasındaki uyumsuzluğun yapılan meslekî çalışmalara rağmen giderilememesi, koruyucu ailenin çocuğa istenilen şekilde bakmadığının belirlenmesi, koruyucu aileye yerleştirilme nedeninin ortadan kalkması, koruyucu ailenin herhangi bir nedenle koruyucu aile olmaktan vazgeçmesi durumlarında görevli sosyal çalışmacının hazırlayacağı sosyal inceleme raporu ile ailenin koruyucu aile sözleşmesi iptal edilerek çocuk aileden geri alınmaktadır (Taştekil 1990:12; SHÇEK (2009c).

Koruyucu aile statüsünün devam etmesinin sakıncalı olduğu saptanan; çocuğun ihmal ve istismar edildiğinin, kötü muameleye maruz kaldığının belirlenmesi, sosyal ilişkiler açısından toplumun norm ve değerlerine aykırı düşen davranışlarının gözlenmesi, fizik ve ruh sağlığının, çocuğun bakımını etkileyecek derecede bozulmuş olması, çocuğun toplum içinde alacağı konumu olumsuz etkileyecek her hangi bir suçtan ve yüz kızartıcı suçtan ceza alması, periyodik izlemeler ve çocuğun öz ailesi ve yakınlarıyla iletişimini sürdürmesi konularında kolaylık sağlanmaması, meslekî

²⁸ 2.10.1984'te ilk Koruyucu Aile Yönetmeliği çıkarılmıştır (RG. 02.10.1984, 18592). 1993 yılında ise ikinci bir Yönetmelik çıkarılmıştır. (RG. 14.10.1993, 21728).

danışmanlık hizmeti ve yönlendirmelere uygun davranılmaması durumlarında koruyucu aileyi izleyen sosyal çalışmacının hazırlayacağı sosyal inceleme raporu Koruyucu Aile Komisyonuna iletilir. Bu durumda koruyucu aile statüsü tümüyle iptal edilmektedir. Komisyonca koruyucu aile statüsü iptal edilen aileye bir daha çocuk verilmemektedir (SHÇEK 2009c).

7.2.4. Evlat Edinme

Evlat edinme, çocuksuz veya arzuladığı cins ve sayıda çocuk sahibi olamamış kimselerin özlemini giderdiği gibi, kimsesiz ve bakıma muhtaç çocukların sıcak bir aile ortamına sahip olmalarını ve bir aile çevresinde topluma yararlı insanlar olarak yetişmelerini sağlayan bir sosyal hizmet türüdür. Evlat edinme hukukî niteliği itibarıyla bir medenî hukuk işlemidir (Akıntürk 2006:382). Evlat edinmeyle birlikte evlat edinilenle çocuk arasında yapay bir soybağı kurulur.

Çocuğun evlat edinilebilmesi için, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir (MK. m.305/I). Bir diğer şart ise, evlat edinmenin küçüğün yararına olmasıdır. Ayrıca evlat edinenin hâlen hayatta olan diğer çocuklarının menfaatlerinin hakkaniyete aykırı bir şekilde zedelenmemesi gerekir (MK. m.305/II). Medenî Kanun evlat edinecek kişilerin 30 yaşını doldurmuş olmaları şartını aramıştır (MK.m.307). Yine evlat edinilenin, evlat edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır (MK.m.308/I). Medenî Kanunun 308/II. Maddesi uyarınca, “ayırt etme gücüne sahip olan, rızası olmadıkça evlatlığa alınmaz. Küçüğün evlat edinilebilmesi için ana ve babasının da rızası gereklidir (MK. m.309/I). Ergin ve kısıtlıların evlat edinilebilmesi için sahipsiz çocuğunun bulunması gerekir. Küçüklerin evlat edinilmesinde bu şart aranmaz (MK.m.313). Evli bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlat edinilebilir (MK.m.313/II). Eşlerin bir kimseyi birlikte evlat edinebilmeleri için, en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir (MK.m.306/II). Evlat edinme kararı, evlat edinenin oturma yeri; birlikte evlat edinme hâlinde ise eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir ve mahkeme kararıyla birlikte evlatlık ilişkisi kurulmuş olur (MK.m.315/1). Evlatlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı evlat edinilenin naklen geldiği nüfus kütüğüne ve evlat edinenin nüfus kütüğüne işlenir (MK.m. 314).

Evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında evlenme yasaktır (MK.m. 129). Evlatlık evlat edinen kimsenin mirasçısı olur (MK.m.500/I). Buna karşılık, evlat edinen ve hısımları evlatlığın mirasçısı olamaz (MK.m.500/II). Evlatlığın asıl ailesindeki mirasçılığı da korunur. Evlat edinilen küçük ise, kendi öz anne ve babasının velayetinden çıkar, evlat edinenin velayeti altına girer. Ana babaya ait tüm hak ve yükümlülükler evlat edinene geçer (MK.m.314/I). Evlatlık ve evlat edinen karşılıklı birbirlerine MK.m.364 de düzenlenmiş olan yardım nafakası vermekle yükümlüdürler (Akıntürk 2006:400) MK. m. 31 uyarınca, evlatlık, evlat edinenin Soyadını alır. Evlat edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlatlık da dilerse evlat edinenin soyadını alabilir.

8. Sonuç

Çocuk ve ailenin mutluluğu ülkenin geleceği için önemli bir yer teşkil etmektedir. Çocukların korunmaya muhtaç hâle gelmesinin çok çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Bu nedenle çocukların korunması amacıyla alınacak önlemlerin de çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla belirlenecek önlem ve politikaların koordineli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bunun için, güçlü bir örgütlenme, eğitilmiş insan gücüne, finansman kaynağına ve halkın bilinçlendirilerek bu hizmete katılmalarının sağlanması gerekmektedir.

Çocuğun sağlıklı bir şekilde yetişebilmesi için aile ortamında yetişmesi, anne ve babanın şefkat ve koruması altında olması önemlidir. Bu nedenle öncelikle ekonomik güçlük çeken yoksul ailelere aile refah hizmetlerine öncelik verilmeli, muhtaç hâldeki aileler maddî olarak desteklenmelidir. Bu yönetime başvurmak olanağı kalmamışsa kurum bakımı, koruyucu aile veya evlat edinme gibi yöntemlere başvurulmalıdır.

Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik bakım hizmetleri kamu hizmeti olarak devlet tarafından yerinde getirilmektedir. Bu hizmetin tam olarak yerine getirilebilmesi için mutlaka sivil toplum örgütlerinin destek ve katkısının alınması gerekir. Kamuoyunun konuya ilişkin ilgi ve desteğinin taze tutulmasına özen gösterilmelidir. Çocukların dört duvar ardında yetiştirmenin oluşturacağı sosyal ve psikolojik sonuçları bu yollara giderilebilecektir. Aile ortamının çocukların yetişmesi açısından en ideal yöntem olduğu unutulmamalı, bu nedenle ailelere yönelik sosyal hizmet ve yardımlara ağırlık verilmelidir. Çocuğun ailenin yanında bakılmasının mümkün olmadığı hâllerde ise kurum bakımı yöntemine başvurulmalı ve kurumun şartları düzeltilmelidir. Çocukların öz ailelerinin yanında bakılmasının imkânının olmadığı hâllerde koruyucu aile ve evlatlık kurumlarını devreye sokulmalıdır. Özellikle profesyonel koruyucu aile yöntemi özendirilmelidir.

Kaynaklar

- Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Tarihçesi* (1993), T.C. Başbakanlık SHÇEK Genel Müdürlüğü 1992 Yılı Raporu ve 1993 yılı Hedefleri, Ankara.
- AĞAR, T. (1981) Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler I, *Sosyal Güvenlik Bülteni*, S.50, Eylül, 8-15.
- AKINTÜRK, T. (2006) *Aile Hukuku*, İstanbul.
- AKYÜZ, E. (1987) Medenî Kanun İle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Açısından Korunmaya Muhtaç Çocuklar, *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. XX, S. 1-2, 11-20.
- AKYÜZ, E. (1991) Medenî Kanuna Göre Çocuğun Ana-Babasına Karşı Korunması, *Aile ve Toplum*, C.1, S.2, Y.1, Haziran, 31-45.
- AKYÜZ, E. (2000a) *Ulusal ve Uluslar arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*, Ankara.
- AKYÜZ, E. (2000b) *Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*, Ankara.

- ALŞAN, S. (1997) Çocuğun Korunması, (ed) K. KARATAÇ, *2000'li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi*, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No:3, 113-128.
- ARICI, K. (1999) *Sosyal Güvenlik Dersleri*, Ankara.
- ARNAZ Z. (1997) Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Koruyucu Aile Projesi (KAP) Değerlendirmesi", K. KARATAÇ, *2000'li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi*, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No:3, 134-143.
- ASKER, A. E. (1996) *Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Faaliyetleri*, GÜ. SBE, (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi), Ankara.
- BALLER, S. (1988) *Türk Hukukunda Sosyal Hizmetler ve Çocuklar*, İstanbul.
- BALO, Y. S. (2005) *Uluslar arası İlişkiler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*, Ankara.
- BALTA, N. (1999) Cumhuriyetin 75. Yılında Korunmaya Muhtaç Çocuklar, *Cumhuriyetin 75. Yıl Armağanı*, İstanbul, 807-851.
- BAYCIN, F. (1961) Türkiye'de Korunmağa Muhtaç Çocuklar ve Koruyucu Aile Denemesi, *Sosyal Hizmet Dergisi*, C. I, S. 2, Mart, 11-14.
- ÇENGELCİ, E. (1996) *Cumhuriyet Türkiyesinde Sosyal Hizmetlerin Örgütlenmesi*, Ankara.
- ÇENGELCİ, E. (1989) Türk Sosyal Yardım Sistemine Genel Bir Bakış, *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Dergisi*, C.1, S.1, 4-32.
- ÇENGELCİ, E. (1988) Atatürk ve Sosyal Hizmet, *Sosyal Hizmetler Bülteni*, C.IV, S.16, Aralık, 10-39.
- ÇENGELCİ, E. (1993) Sosyal Refahın Gerçekleştirilmesinde Sosyal Yardımların Rol ve Önemi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, C.11, S.1-2-3, 9-34.
- ÇUBUK, A. (1975) *Sosyal Politika-Sosyal Güvenlik- Sosyal Sigorta ve İş Hukuku*, Ankara.
- ÇUBUK, A., (1982) *Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumları*, Ankara.
- DAŞTAN, İ. A. (2009) 3412 Sayılı Kanun Üzerine <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/3413.htm> (30.11.2009).
- DEMİRBILEK, S. (1998) Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sorunu, *Metin Kutal'a Armağan*, Ankara, 615-628.
- DİLİK S. (1991) *Sosyal Güvenlik*, Ankara.
- DİLİK, S. (1980) Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler, *AÜ SBF Dergisi*, C. 35, S. 1-4, Ocak-Aralık, 73-84.
- ERGUNCU, H. (1997) Sosyal Hizmetler Bağlamında Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sorununa Cumhuriyet Türkiye'sinin Yasal Yaklaşımı, K. KARATAÇ, *2000'li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi*, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No:3, 121-128.
- FER, M. (1970) Korunmaya Muhtaç Çocuklar, (ed) F. GÖLCÜKLÜ, *Korunmaya Muhtaç Çocuklar*, İstanbul: İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yay.,10-42.
- GÖCÜKLÜ, F. (ed), (1970) *Korunmaya Muhtaç Çocuklar*, İstanbul: İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yay.
- GÜZEL, A., OKUR, A. R. (2004) *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul.
- İNAN, A. N. (1970) Korunmaya Muhtaç Çocuklar, (ed) F. GÖLCÜKLÜ, *Korunmaya Muhtaç Çocuklar*, İstanbul: İstanbul, İktisadi Araştırmalar Vakfı Yay., 42-55.

- İNAN, A. N. (1996) Çocuk Hukuku Bakımından Korunma Kararı, Koruma ve Emniyet Tedbiri Kavramları, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof Dr. Şakir Berki'ye Armağan, C. 5, S. 1-2, 1-21.
- KAHRAMANOĞLU, E. (1991) *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye'de ve Almanya'da Sosyal Hizmetler*, Ankara, 159-161.
- KARATAÇ, K. (ed), (1997) *2000'li Yıllara Doğru Sosyal Devletin Gerçekleştirilmesinde Sosyal Hizmetlerin Yeri ve Önemi*, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No:3.
- KELEŞ, R., TOMANBAY, İ., NOWAK, J.(ed) (1991) *Türkiye'de ve Almanya'da Sosyal Hizmetler*, *Ansiklopedik Sözlük*, Ankara:Selvi Yayınevi.
- KOŞAR, N. (1987) Korumaya Muhtaç Çocuklar, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, C.5, S.1, Ocak, 69-74.
- KUT, S., (1989) Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklar, *Türkiye'de Çocuğun Durumu, 1990'ların Çocuk Politikası Kongresi*, Ankara, 135-147.
- KUT, S., (1991) Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler, (ed) R. KELEŞ, İ. İlhan TOMANBAY, J. NOVAK, *Türkiye'de ve Almanya'da Sosyal Hizmetler, Ansiklopedik Sözlük*, Ankara:Selvi Yayınevi, 155-158.
- SAYITA S. U. (1996) *Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi*, İstanbul.
- SEROZAN, R. (2005) *Çocuk Hukuku*, İstanbul.
- SHÇEK http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Cocuk_Yuvalari.asp (30.11.2009a)
- SHÇEK http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Koruyucu_Aile_Hizmetleri.asp, (30.11.2009c)
- SHÇEK http://www.shcek.gov.tr/hizmetler/cocuk/Yetistirme_Yurtlari.asp (30.11.2009b)
- SÖZER, A.N. (1994) *Türkiye'de Sosyal Hukuk*, Ankara
- ŞENOCAK, H. (2005) *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Çalışması*, İÜ. SBE, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul.
- TALAS, C. (1976) *Sosyal Ekonomi*, Ankara.
- TAŞTEKİL, S. (1990) Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bir Bakım Yöntemi Olarak Koruyucu Aile Bakımı, *Çimento İşveren Dergisi*, C. II, S. 2, Mart, 7-13.
- TAŞTEKİL, S. (1992) Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bakım Yöntemleri, *DEÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 7, S.1, 312-327.
- TATLIBAL, C. (2004) Türkiye'de Korunma Altındaki Çocuklara Yönelik Şçek Uygulamaları, (ed) R. USLU, *Koruma Altındaki Çocuklar, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunumları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın no: IX. Ankara Üniversitesi Basımevi, 25-33.
- TOMANBAY, İ. (ed), (2002) *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Sosyal Hizmet Politikaları, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2000*, Ankara: Aydınlar Matbaası,
- TOMANBAY, İ. (1991) Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Tarihi, (ed) R. KELEŞ, İ. İlhan TOMANBAY, J. NOVAK, *Türkiye'de ve Almanya'da Sosyal Hizmetler, Ansiklopedik Sözlük*, Ankara: Selvi Yayınevi, 209-213.
- TOMANBAY, İ. (2002) Türkiye'nin Sosyal Politikası İçinde Sosyal Hizmetlerin Durumu, (ed) İ. İlhan TOMANBAY, *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Sosyal Hizmet Politikaları, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2000*, Ankara: Aydınlar Matbaası, 26-35.
- TULAY, M. Ş. (1969) Korunmaya Muhtaç Çocukların Müesseselerde Bakımı, *Sosyal Hizmet Dergisi*, C. III, S. 12, Eylül (17-29).
- TUNCAY, A. Ekmekçi, Ö. (2005) *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, İstanbul.

- USLU, R. (ed), (2004) *Koruma Altındaki Çocuklar, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunumları*, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın no: IX. Ankara Üniversitesi Basımevi (25-33).
- UŞAN, F. (2009) *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Prensipleri*, Ankara <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/koruyucuaileruhsagligi.htm>, 30.11.2009

